Opinie & Debat

25
Brief van de Dag: Genocidejurk? De vlag van Israël is ook een symbool van verzet

25
Lezersbrief: Geert Wilders heeft gelijk, hij is slechts de getroebleerde brandweerman

25
Column: Weiger een verhaal te accepteren dat bestaat uit gelijke delen haat en lulkoek

TRANSFORMATIE

Stop met kibbelen, en durf eens te dromen over de toekomst van Nederland

Zolang een toekomstvisie voor ons land ontbreekt, blijven we ruziën over incidenten. Dat is niet nodig, want de eerste stappen worden op veel plekken al gezet. Van landbouw tot wonen, van waterbeheer tot maatschappelijke voorzieningen.

Op een warme dag zoeken mensen verkoeling in de zee en op het strand bij Scheveningen. Foto Arie Kievit voor de Volkskrant

Floor Milikowski is geograaf, auteur en journalist. In mei verscheen haar nieuwe boek *Contouren van een nieuw land*.

Als je over de boulevard van Scheveningen loopt, merk je niets. Je ziet het strand, de zee, de mooie natuurstenen onder je voeten, de winkels en strandpaviljoens en onvermijdelijk de iconische pier. Een boulevard als vele anderen.

Maar achter de herkenbare façade, onzichtbaar voor de voorbijganger, gaat een ingenieus en uniek bouwwerk schuil. Om Scheveningen en het achterland ook de komende honderd jaar te beschermen tegen hoogwater, werd ruim tien jaar geleden een geheel nieuwe dijk aangelegd van een kilometer lang, langs het zuidelijke deel van het strand. Als verbinding met de bestaande zeewering is er een diepwand aangebracht van gewapend beton, die meer dan twintig meter de grond in gaat. Ook werd het strand tientallen meters verbreed met 2,6 miljoen kubieke meter zand, opgespoten vanuit de Noordzee.

De Spaanse architect en stedenbouwkundige Manuel de Solà-Morales slaagde er met zijn veelgeprezen ontwerp in om deze vernieuwde en versterkte waterkering te verpakken in een sprankelende, glooiende boulevard die de kustplaats heeft voorzien van nieuw elan. Momenteel wordt er hard gewerkt om ook de rest van de boulevard in de geest van de inmiddels overleden Manuel de Solà-Morales te renoveren en te voorzien van dezelfde allure.

Het klinkt zo logisch en vanzelfsprekend, maar dat is het helaas niet.

De vernieuwde en versterkte boulevard van Scheveningen is een relatief zeldzaam voorbeeld van de mogelijkheden die er ontstaan als je verschillende vraagstukken met elkaar verbindt. In dit geval waren het enerzijds de ontdekking dat de bewuste plek een 'zwakke schakel' was in onze kustbescherming en anderzijds de ambitie van de gemeente Den Haag om de promenade na jaren van verval een flinke opknapbeurt te geven.

Hoewel de combinatie van de twee ambities een bijzonder complexe puzzel was voor ingenieurs, planners en ontwerpers, is het resultaat veel meer geworden dan de som der delen. Hetzelfde geldt voor de boulevard van Katwijk, een paar kilometer naar het noorden. Na eindeloos rekenen, ontwerpen, overleggen en discussiëren is daar een nieuw duin aangelegd met daarin een hypermoderne parkeergarage, die van de buitenkant niet te zien is. De behoefte aan waterveiligheid en parkeerplaatsen leverde een prachtig nieuw landschap op.

Iedere tijdgeest levert andere producten op en deze boulevards zijn een typisch product van een korte periode van bijzonder innovatief en ambitieus beleid dat ongeveer twintig jaar geleden even in zwang was. Daarover straks meer.

Als liefhebber van politiek en het politieke debat, merk ik al een aantal jaren dat mijn interesse afneemt en mijn afkeer toeneemt. De belangrijkste reden is dat vooral de Haagse politiek op geen enkele manier biedt waar het land en de samenleving om vragen: visie, ambitie en dromen over de toekomst van Nederland. Wat voor land en samenleving willen we over tien, vijftig, honderd jaar zijn en hoe willen we daaraan bouwen?

Het zijn vragen waar op de meest uiteenlopende plekken in het land wel degelijk antwoorden op worden gevonden. Of het nu in Limburg is, Noord-Brabant, Overijssel of Friesland, overal zijn voorbeelden te vinden van individuen, groepjes mensen, projecten en beleidsplannen die juist wel kiezen voor verbeelding, verbinding en vooruitgang. Boeren die kiezen voor kruidenrijk gras waardoor koeien gezonder, gelukkiger en productiever zijn, architecten en stedenbouwkundigen die gebouwen of buurten ontwerpen waarin mensen en gemeenschappen niet verpieteren maar tot bloei komen, wethouders die durven te kiezen voor maatschappelijke meerwaarde en de lange termijn in plaats van enkel financiële meerwaarde op de korte termijn. Zoals een parkje, een sportveld, een school of een buurthuis.

In Scheveningen werd een vernieuwde en versterkte waterkering verpakt in een sprankelende, glooiende boulevard

Volgens de rekensommen waar we mee werken zijn het onrendabele investeringen, terwijl het in werkelijkheid fundamentele voorzieningen zijn voor een vitale, veerkrachtige en weerbare samenleving.

Een mooi voorbeeld is het Raadhuisplein in Emmen, dat tien jaar geleden werd opgeleverd. De Rotterdamse architect en stedenbouwkundige Ashok Bhalotra kreeg de opdracht om de grootschalige vernieuwing te overzien van het centrum van de stad. Onderdeel van die vernieuwing was de aanleg van een plein, dat de stad moest verbinden met het nieuwe dierenpark Wildlands.

Voordat Bhalotra begon met plannen maken en tekenen, nam (en kreeg) hij een jaar de tijd om in gesprek te gaan met de inwoners van Emmen. Want, legde hij uit, zolang hij de levens, dromen en verlangens niet kende van de mensen voor wie hij een plein moest maken, kon hij onmogelijk weten wat hij moest ontwerpen.

LEES VERDER OP **PAGINA 24**

Meer opinie en debat? Lees verder op volkskrant.nl/opinie ■ opinie@volkskrant.nl ■ brieven@volkskrant.nl
Bijdragen en brieven tellen respectievelijk max. 700 en 200 woorden. Adres en telefoonnummer vermelden. Gelijktijdige aanbieding aan andere media is ongewenst.
Zienswijzen van auteurs weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs het standpunt van de redactie.

VERVOLG VAN
PAGINA 23

Het was in eerste instantie niet makkelijk om antwoorden te vinden op zijn vragen, vertelde hij me: 'Toen ik hier in het begin kwam, kreeg ik steeds te horen dat ik niet te groot moest denken, want ik was in Emmen. Dat men in Emmen graag met beide benen op de grond staat, dat Emmenaren niet houden van verandering. Maar dat geloof ik niet. Ieder mens heeft een kloppend hart. Dat moet je zien te vinden en zien te raken.'

Onder supervisie van Bhalotra ontwierp bureau Latz + Partner een plein waar op een zomerse dag kinderen spelen, jongeren skaten, ouderen op hun rollators een ijsje eten en bezoekers uit binnen- en buitenland voorbij slenteren. Hier lukte het om dromen en ideeën voor de toekomst om te zetten in praktijk, maar helaas lukt het te vaak niet in plaats van wel.

Waarom lukte het in Scheveningen en Katwijk? Heel simpel: er was urgentie, er was verlangen en er was geld. Zodra het water zich opdringt, borrelt er in Nederland iets op dat diep in ons is geworteld: de drang om het water te beteugelen en het land te beschermen en tegelijkertijd een verlangen om ons unieke vakmanschap te tonen. De polders, de dijken, de Deltawerken: voorbeelden van een oer-Hollandse combinatie van ontwerp, innovatie en vakmanschap.

Bouwen aan de toekomst betekent in Nederland altijd rekening houden met het water. In het standaardwerk *Dijken van Nederland* schrijft de Amerikaans-Nederlandse journalist en schrijver Tracy Metz: 'Ik besef eens te meer dat Nederland geen vaststaand feit is, het is een beslissing. Een landschap dat door mensenhand is gemaakt – handen met eelt en blaren – en dat tot in lengte van jaren door hun nazaten zal moeten worden onderhouden en vernieuwd.'

Het Raadhuisplein in Emmen. René van den Berg / ANP

Dat het ook kan zonder de dreiging van het water, bleek in Emmen. Dat er nog veel meer mogelijk is, blijkt uit de vele andere plannen. Aan verbeelding en verlangen geen gebrek. Neem de twee verschillende plannen voor het terrein van Tata Steel: Havenstad IJpoort en Wijkerduin. Beide zijn tot in detail uitgewerkt plannen om het terrein van de extreem vervuilende staalgigant te transformeren tot duurzame, toekomstbestendige stadswijk vol woningen, voorzieningen en werkgelegenheid.

Het zijn plannen, gesteund door experts op het gebied van wonen, economie, ecologie en infrastructuur, die aansluiten bij de vraagstukken en opgaven van nu en niet die van honderd jaar geleden. Onlangs nam de gemeenteraad van Nijmegen de omgevingsvisie voor 2050 aan, met als titel *Nabije stad*. Nijmegen wil een 'nabije en rechtvaardige stad zijn – een stad die sociaal en gezond, aantrekkelijk, economisch veerkrachtig en duurzaam is'. Het zal een flinke klus worden om de ambities te realiseren, maar het begint bij de juiste visie en intentie. Die maken het makkelijker om bij lastige keuzes de juiste richting te vinden.

Sinds de oplevering komen delegaties vanuit de hele wereld in Katwijk kijken naar het duin dat ook een parkeergarage is

Het beeld sluit ook aan bij het plan voor Holwerd aan Zee, dat al ruim tien jaar op tafel ligt, van alle kanten steun krijgt maar nog altijd niet is uitgevoerd. In het plan wordt de ecologische kracht van de Waddenzee gebruikt om het Friese dorp Holwerd uit het slop te trekken. Door een opening te maken in de Waddendijk, stroomt het zoute water het land in waardoor een ecologisch rijk getijdenmeer ontstaat en het zoute Waddenslib wordt afgezet op het boerenland. Het plan biedt kansen voor een nieuwe vorm van recreatie, voor zilte landbouw en voor nieuwe dynamiek in een dorp dat al jaren worstelt.

Stuk voor stuk zijn het voorbeelden van wat voormalig Rijksbouwmeester Floris Alkemade omschrijft als een 'tweede wederopbouw' van Nederland: een grootschalige maar tegelijkertijd subtiele herinrichting en transformatie die het land klaar maakt voor de komende honderd jaar of langer.

Terug naar Katwijk. Sinds de oplevering komen delegaties vanuit de hele wereld kijken naar het duin dat ook een parkeergarage is. De combinatie van urgentie, verlangen en verbeelding hebben een nieuw icoon opgeleverd van het Nederland van nu en van de toekomst.

Laat het een voorbeeld zijn voor de nieuwe Tweede Kamer en het nieuwe kabinet: stop met kibbelen en begin met dromen. Als we het aandurven om het verleden achter ons te laten en de toekomst te omarmen, kan Nederland zomaar weer een gidsland zijn bij het vormgeven van de grote transities van deze tijd.